

УДК 331.5.01(477)(02): 001.895

JEL Classification: J08, J2, J032, R12

DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2019-1.73.04>

Н.С. Шалімова, д.е.н., проф.,

<https://orcid.org/0000-0001-7564-4343>

О.А. Магопець, к.е.н., доц.

<https://orcid.org/0000-0002-2124-4026>

В.В. Шалімов, к.е.н., доц.

<https://orcid.org/0000-0001-9462-8277>

Центральноукраїнський національний
технічний університет, м. Кропивницький

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Анотація

Обґрунтовано, що вирішення проблем зайнятості та безробіття на рівні регіону є однією з найважливіших передумов його стійкого розвитку, особливо в умовах активізації інноваційної складової. Проаналізовано трудовий потенціал регіону (на прикладі Кіровоградської області), тенденції його формування як основного ресурсу інноваційної діяльності в контексті забезпечення інноваційного розвитку регіону. Конкретизовані такі загрози для подальшого інноваційного розвитку регіону: значна частка економічно неактивного, безробітного та неформально зайнятого населення, значний відтік молоді, як найбільш схильної до інноваційної діяльності категорії населення, за рахунок внутрішньої та зовнішньої міграцій. Обґрунтовано необхідність розробки стратегії регіонального інноваційного розвитку, важелів та механізмів його менеджменту з акцентом на збереження й розвиток трудових ресурсів.

Ключові слова: трудові ресурси, трудовий потенціал, інноваційний розвиток регіону, економічно активне населення, економічно неактивне населення.

Nataliia Shalimova, Doctor of Economic Sciences, Professor,

<https://orcid.org/0000-0001-7564-4343>

Olena Magopets, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,

<https://orcid.org/0000-0002-2124-4026>

Volodymyr Shalimov, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,

<https://orcid.org/0000-0001-9462-8277>

Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi

THE CURRENT CONDITION AND TRENDS OF LABOR POTENTIAL'S FORMATION IN THE CONTEXT OF REGIONAL INNOVATION DEVELOPMENT

Summary

It is substantiated that solving the problems of employment and unemployment at the regional level is one of the most important prerequisites for its sustainable development, especially under the conditions of innovative component activation. The labor potential of the

region (on the example of the Kirovohrad region), tendencies of its formation as the main resource of innovative activity in the context of providing innovative development of the region are analyzed. The tendencies economically active, employed and unemployed population of Kirovohrad region for the period 2000-2018 is determined. The balance of labor resources of Kirovohrad region from the point of view of their distribution by age groups, taking into account working capacity, by level of economic activity, employment, including formal is calculated. Dynamics and structure of age of economically inactive population of Kirovohrad region for the period from 2000 to 2018 are investigated. A comparative analysis of the structure of economically active and economically inactive population of Ukraine and Kirovohrad region by age and level of education is conducted. The following threats for further innovative development of the region are specified: a significant share of economically inactive, unemployed and informally employed population, significant outflow of young people, as the most prone to innovative activity of the population category, due to internal and external migration. The official reasons for economic inactivity of the population of Kirovograd region and tendencies of their similarity with other regions of Ukraine are distinguished. It is substantiated that by the share of economically inactive population who fulfills their household duties and is "lost" in the job search process Kirovograd region is among such regions of the Ukraine as Chernivtsi, Volyn, Ternopil, Zakarpattia, Rivne region. It is concluded that the actually economically inactive population of these regions forms the proportion of the population who goes to work abroad or work in the informal sector and is not covered by the relevant statistical observations. The risks of youth loss as the most prone to innovative activity of the population category, taking into account the intensity of both internal and external educational migration at the level of undergraduate and graduate level, are identified. The necessity of development of the regional innovative development strategy, levers and mechanisms of its management with emphasis on preservation and development of labor resources is substantiated.

Keywords: labor resources, labor potential, innovative development of the region, economically active population, economically inactive population.

Постановка проблеми. Вирішення проблем зайнятості та безробіття на рівні регіону є однією з найважливіших передумов його стійкого розвитку, особливо в умовах активізації інноваційної складової. До факторів, які визначають джерела економічного розвитку і уможливають його фізично, відносять: наявність ресурсів у кількісному і якісному аспектах; освітній і кваліфікаційний аспекти трудових ресурсів; якісну структуру капіталу і його технічний стан; технологію [9, с. 108]. У випадку з підприємствами, що керуються у своїй діяльності концепцією інноваційного маркетингу, найбільш вагомими ресурсами є трудові та інформаційні, адже саме люди на підставі наявної інформації є генераторами ідей інновацій, і саме вони можуть створити програми реалізації цих ідей, а виходячи з того, що основною ланкою механізму створення інновацій є трудові ресурси, саме процес їх залучення є одним із найважливіших [9, с. 168]. Формування стратегії інноваційного розвитку регіону може бути здійснено лише за умови розуміння не лише

економічної ситуації, але і суті соціально-економічних відносин на регіональному ринку праці. Ця проблема актуалізується тим, що на сучасний момент у світі формується ядро шостого та сьомого технологічних укладів. В Україні ж на даний момент переважає доля третього (58%) та четвертого технологічних укладів (38%) з дуже низьким відсотком технологій п'ятого укладу (близько 4 %), а технології шостого укладу майже відсутні (<1%) [20, с. 132], що підкреслює важливість наявності трудових ресурсів належної кількості та якості на перспективу.

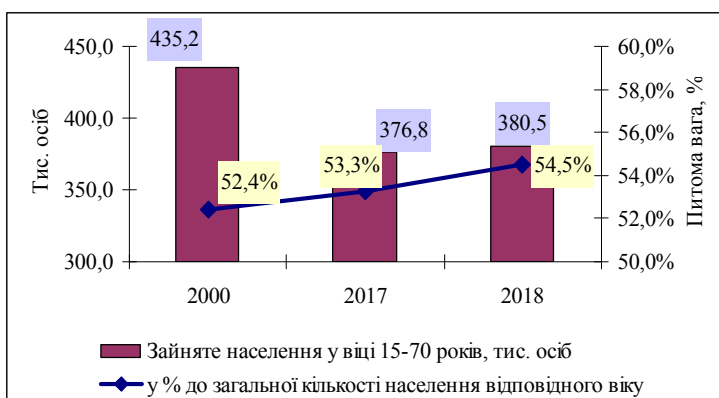
Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку трудового потенціалу досліджували багато вітчизняних науковців, зокрема О. А. Грішнова, Т. А. Заяць, Е. М. Лібанова, Л. С. Лісогор, С. Д. Лучик, В. М. Петюх, М. В. Семикіна, І. В. Терон, У. Я. Садова та ін. В першу чергу варто відмітити науковий доробок у вивченні проблем формування трудових ресурсів, який зробили науковці Інституту демографії і соціальних досліджень ім. М. В. Птухи. [8; 16]. Детально представлено модель транзитивного ринку праці, взаємозв'язок між різними сферами життя (освіта, домогосподарство, безробіття, зайнятість, вихід на пенсію) в монографічному дослідженні Л. М. Ільча [6]. Науковий інтерес представляють моделі визначення економічно активного, зайнятого та безробітного населення з урахування соціальних зв'язків [18]. Окремо слід відзначити дослідження незайнятого економічно активного населення Львівської області, проведеного науковцями Інституту регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього НАН України [4]. Проблеми інноваційного розвитку також представлені в значній кількості монографічних досліджень, зокрема [19; 5; 11; 9; 7; 17]. Разом з тим, потребують подальших досліджень тенденції формування трудових ресурсів конкретного регіону, адже напрями досліджень не в повній мірі розкривають питання трудової складової механізму інноваційного розвитку регіону, концентруючи увагу на організаційній та фінансовій складових.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є аналіз трудового потенціалу регіону (на прикладі Кіровоградської області), тенденцій щодо його формування як основного ресурсу інноваційної діяльності в контексті забезпечення регіонального інноваційного розвитку.

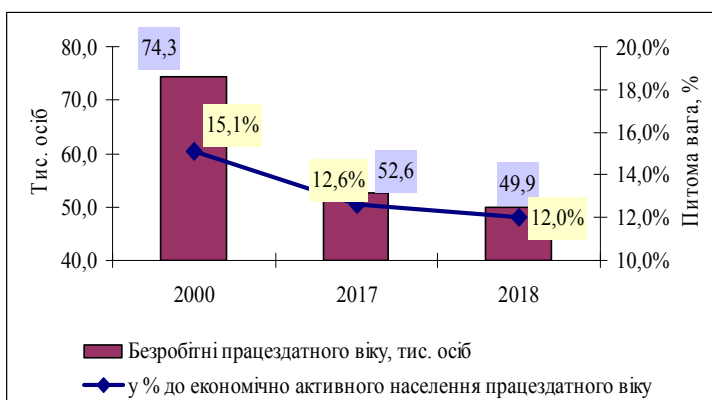
Виклад основного матеріалу. Сучасний стан ринку праці Кіровоградської області характеризується наявністю певних проблем, які є бар'єром для інноваційного розвитку регіону, оскільки трудовий потенціал Кіровоградської області за період 2000-2018 рр. суттєво зменшився (рис. 1).

а) тенденції зміни економічно активного населення

б) тенденції зміни зайнятого населення

в) тенденції зміни безробітного населення

Рис. Зміни економічно активного, зайнятого та безробітного населення
Кіровоградської області за період 2000-2018 рр.

Джерело: розраховано та побудовано авторами з використанням [2; 3; 10; 15].

Зокрема, чисельність економічно активного населення у віці 15-70 років (рис. 1а) знизилась з 511,1 тис. осіб у 2000 році до 430,4 тис. осіб у 2018 році, але маємо зростання на 1 тис. осіб в 2018 році у порівнянні з 2017 роком за рахунок 400 осіб працездатного віку, 600 осіб старше працездатного віку. Чисельність працездатного населення в період з 2000 по 2018 роки зменшилася з 493,3 тис. осіб до 416 тис. осіб. Чисельність зайнятого населення у віці 15-70 років (рис. 1б) зменшилася з 435,2 до 380,5 тис. осіб, але знову-таки у порівнянні з 2017 роком маємо зростання на 3,7 тис. осіб, в т.ч. за рахунок осіб працездатного віку – 2,3 тис. осіб, непрацездатного віку – 1,4 тис. осіб. Частка зайнятого населення у віці 15-70 років у загальній кількості населення відповідного віку зростає з 52,4 до 54,5%. Чисельність безробітних в 2000 році налічувала 75,9 тис. осіб у віці 15-70 років та 74,3 тис. осіб працездатного віку, що становило 14,9 та 15,1% до економічно активного населення відповідної вікової групи (рис. 1в). У 2018 році чисельність безробітних у порівнянні з 2000 роком зменшилася на 26 тис. осіб у віці 15-70 та на 24,4 тис. осіб працездатного населення, що склало 11,6 та 12,0% до економічно активного населення відповідної вікової групи. Отже, позитивними тенденціями є, по-перше, зменшення кількості та питомої ваги безробітних в складі економічно активного населення, по-друге, зростання зайнятого та економічно активного населення віком 15-70 років у порівнянні з 2017 роком та зростання їх питомої ваги в складі населення відповідного віку у порівнянні з 2000 роком, по-третє, несуттєві зміни питомої ваги зайнятого та економічно активного населення працездатного віку у складі населення відповідного віку (з 64,5% до 63,8% та з 76,0 до 72,5% відповідно).

Але по всіх показниках (рівень економічної активності, рівень зайнятості, рівень безробіття) Кіровоградська область знаходиться нижче за середній рівень по Україні (табл. 1).

В 2018 році рівень економічної активності населення Кіровоградської області нижче за показники по Україні, окрім економічної активності в міських поселеннях: по Кіровоградській області цей показник становить 65,5%, а в цілому по Україні – 63,5%. Разом з тим, рівень зайнятості нижче за середні показники по Україні в середньому на 3 відсоткових пункти за виключенням рівня зайнятості в сільських поселеннях – по Кіровоградській області він становить 48,0%, а по Україні – 55,0%. Відповідно рівень безробіття по Кіровоградській області перевищує середній рівень по Україні на 3 відсоткових пункти і найвищим він є серед чоловіків – 14,3%.

Таблиця 1

**Економічна активність населення за статтю та місцем проживання
по Кіровоградській області та Україні в 2017-2018 рр.**

Показник	2017		2018	
	Кіровоградська область	Україна	Кіровоградська область	Україна
Рівень економічної активності, %	60,8	62,0	61,6	62,6
жінки	54,5	55,7	54,9	56,8
чоловіки	67,7	69,0	69,1	69,0
міські поселення	64,2	62,8	65,5	63,5
сільські поселення	54,6	60,4	54,7	60,6
Рівень зайнятості, %	53,3	56,1	54,5	57,1
жінки	49,0	51,4	50,2	52,5
чоловіки	58,2	61,4	59,2	62,1
міські поселення	56,2	56,9	58,1	58,1
сільські поселення	48,3	54,4	48,0	55,0
Рівень безробіття, %	12,2	9,5	11,6	8,4
жінки	10,2	7,7	8,6	7,4
чоловіки	14,1	11,1	14,3	10,0
міські поселення	12,6	9,3	11,3	8,6
сільські поселення	11,6	9,9	12,2	9,2

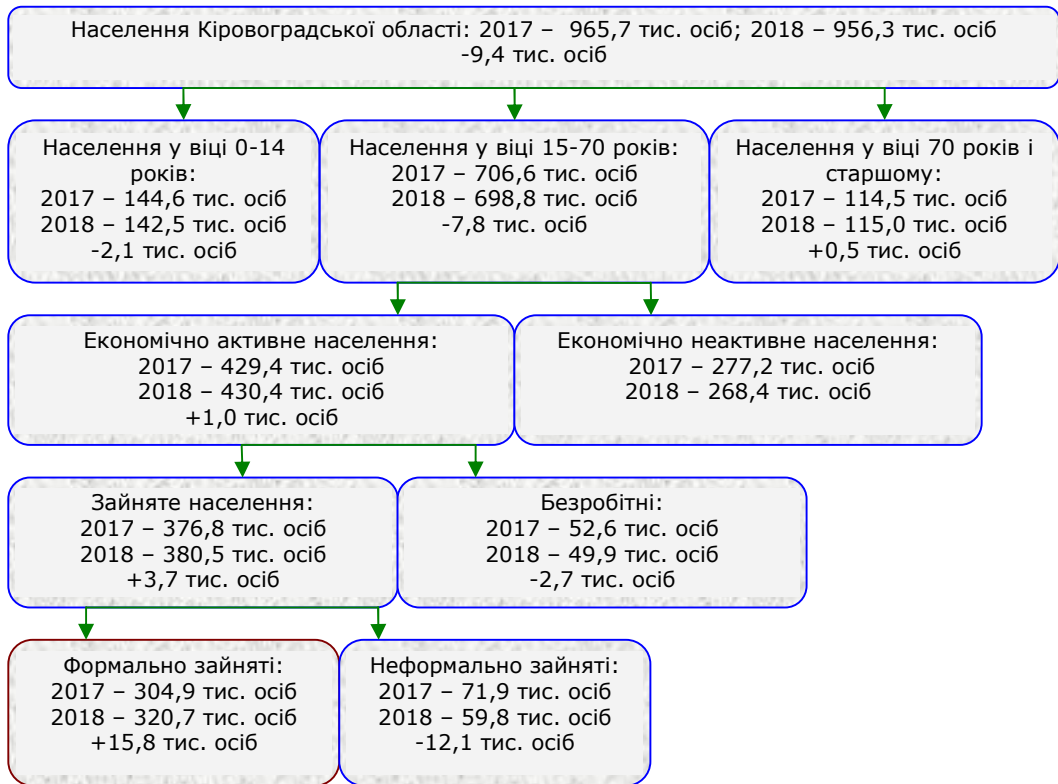
Джерело: розраховано та побудовано авторами з використанням [2; 3; 10; 15].

З кількісної точки зору трудовий потенціал Кіровоградської області являє собою економічно активне населення, тобто всіх тих, хто працює або активно шукає роботу (зайняті і безробітні), включаючи осіб працездатного віку і старше працездатного віку, і при інших рівних умовах залежить від таких факторів, як абсолютна чисельність населення, його віковий склад та рівень участі в економіці (рис. 2).

В складі всього населення Кіровоградської області 73% становить населення у віці 15-70 років, 45% - економічно активне населення у віці 15-70 років, 39-40% - зайняте населення, 32-34% - формально зайняте.

В складі зайнятого населення в 2017 році 22,9% в цілому по Україні та 19,1% по Кіровоградській області, тобто 3695,6 тис. осіб та 71,9 тис. осіб, відносяться до категорії неформальної зайнятості. В 2018 році ці показники становили – 21,6 % (3541,3 тис. осіб) по Україні та 15,7% (59,8 тис. осіб) по Кіровоградській області. З них по Кіровоградській області 37% осіб працювало в режимі неформальної зайнятості на підприємствах формального сектору економіки та 63% в неформальному секторі.

**ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ
НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ**

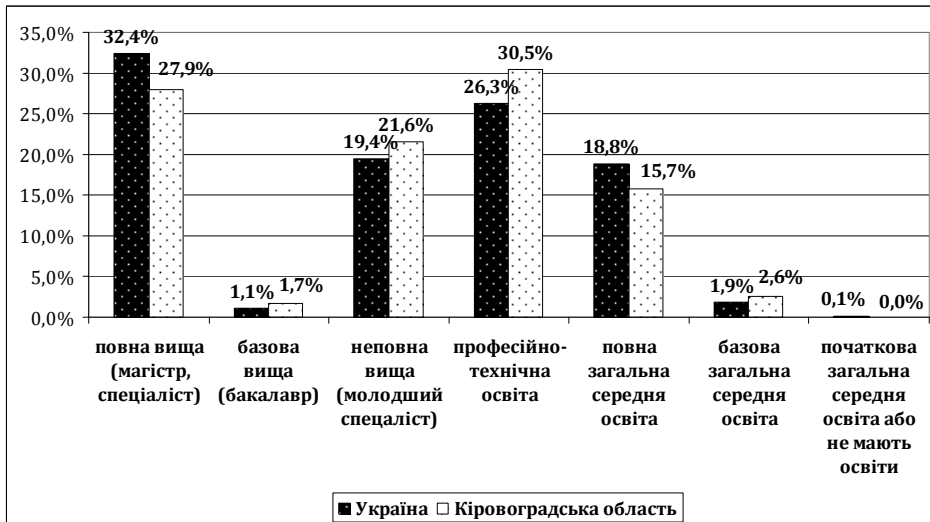
Рис. 2. Структура населення Кіровоградської області в 2017 та 2018 роках за віком, економічною активністю та зайнятістю

Джерело: розраховано та побудовано авторами з використанням [2; 3; 10; 12; 13; 15].

За рівнем освіти в складі економічно активного населення Кіровоградської області переважають ті, хто має професійно-технічну (30%) та неповну вищу освіту (22%), їх частка більша за середні показники по Україні - 19% та 26% відповідно (рис. 3). Нижчою у порівнянні із середнім показником по Україні є частка тих, хто має повну вищу освіту (освітньо-кваліфікаційні рівні «магістра» та «спеціаліста»). Якщо в цілому по Україні цей показник становить 32%, то по Кіровоградській області - 28%.

Внутрішня освітня міграція молоді є одним із основних каналів територіального перерозподілу населення України та фактично його стартером, а інтенсивність внутрішньої освітньої міграції на рівні бакалаврату та магістратури (університети, академії та інститути) традиційно є вищою, ніж на рівні короткого циклу вищої освіти (коледжі,

технікуми, училища) [16], що яскраво ілюструється на прикладі Кіровоградської області. За даними ГО «Центр дослідження суспільства CEDOS» у столиці та Харківській області майже 100% абітурієнтів вступили до закладів вищої освіти свого регіону, в Одеській, Львівській та Чернівецькій областях – близько 90%, по інших 18 регіонах цей показник коливається у межах 70–40%, а на Кіровоградщині не перевищує 30%. Так, в 2017 році з 2541 вступників з Кіровоградської області вступили в заклади вищої освіти цієї ж області лише 683 особи, тобто 26,9%; в 2018 році з 2686 вступників лише 832 особи або 31,0%. Найчастіше залишали свій регіон абітурієнти з високими балами ЗНО. Висока мобільність є типовою рисою сучасної молоді, і саме внутрішня освітня міграція залишається найбільш доступним шляхом інтеграції у ринок праці іншого міста та регіону після здобуття освіти у відповідних закладах вищої освіти.

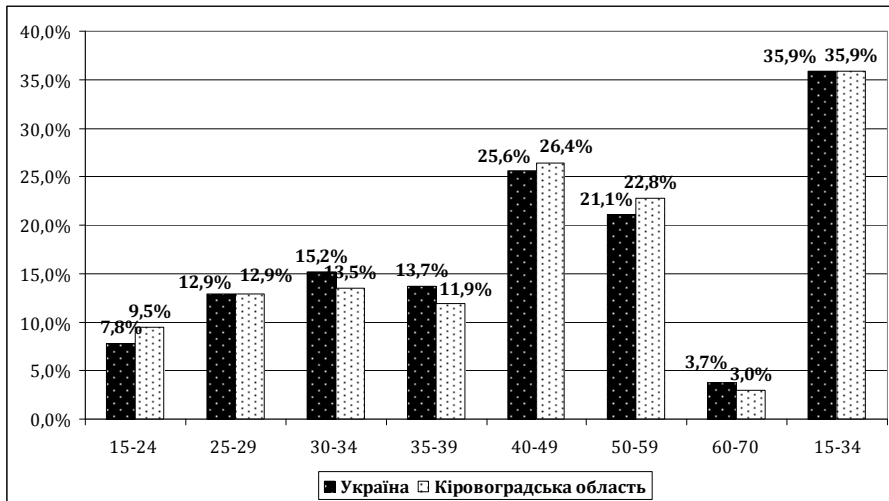
Рис. 3. Структура економічно активного населення України та Кіровоградської області за рівнем освіти в 2017 році, %

Джерело: розраховано та побудовано авторами з використанням [3; 10].

Аналіз структури економічно активного населення за віком показує, що частка молоді (15-34 роки) є однаковою по Україні та Кіровоградській області – 36% (рис. 4). Хоча по Кіровоградській області частка молоді віком від 15 до 24 років більша за середній показник по Україні, а частка осіб віком від 30 до 34 років – менша за середній показник по Україні. Також по Кіровоградській області менша частка тих, кому від 35 до 39 років, в загальній чисельності економічно активного населення, але

більша тих, кому від 40 до 59 років. Така структура підтверджує висновки про перерозподіл молоді з Кіровоградського регіону на користь інших регіонів України.

Рис. 4. Структура економічно активного населення України та Кіровоградської області за віком в 2017 році, %

Джерело: розраховано та побудовано авторами з використанням [3; 10].

Фактично 401,7 тис. осіб в 2017 році та 378,1 тис. осіб в 2018 році, яке включає економічно неактивне населення, безробітних та неформально зайнятих, тобто 41,6% в 2017 році та 39,5% в 2018 році - це потенційна офіційна робоча сила. В її складі найвагоміша частка – це економічно неактивне населення, що зумовлює необхідність зміни підходів до оцінки трудових ресурсів, адже довгий час традиційно припускалося, що особа може бути або зайнятою, або безробітною, а факт можливості економічної неактивності та її причини залишався поза увагою.

Чисельність економічно неактивного населення Кіровоградської області зменшилася з 319,8 тис. осіб до 268,4 тис. осіб, тобто на 16,1%, що відповідає в цілому тенденціям змінами економічно активного населення (рис.5). Але це зменшення відбулося лише за рахунок зменшення економічно неактивного населення старше працездатного віку: з 163,6 до 110,4 тис. осіб (рис.5). Чисельність економічно неактивного населення працездатного віку майже не змінилася: 156,2 тис. осіб в 2000 році і 158,0 тис. осіб в 2018 році. Відповідно суттєво зросла частка осіб працездатного віку в загальній кількості економічно неактивного населення: з 48.8% до 58.9%.

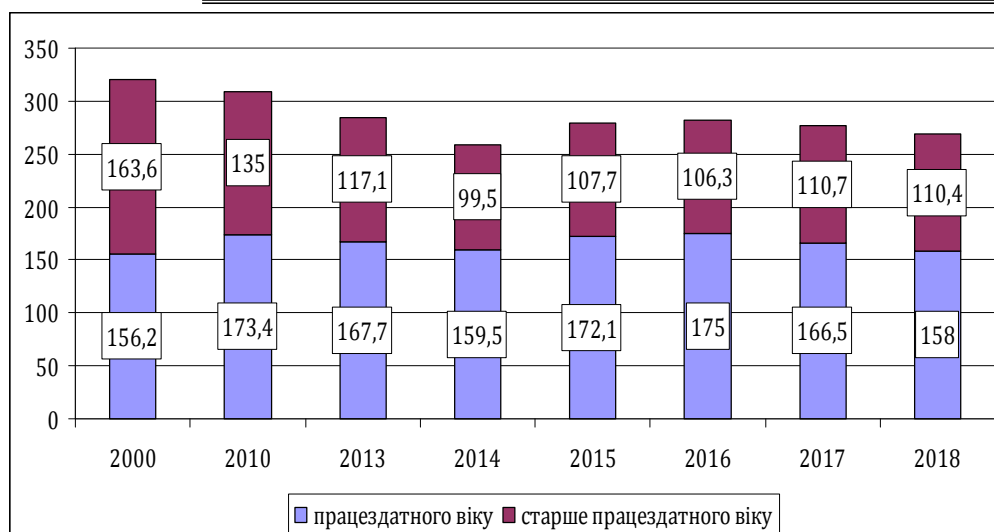

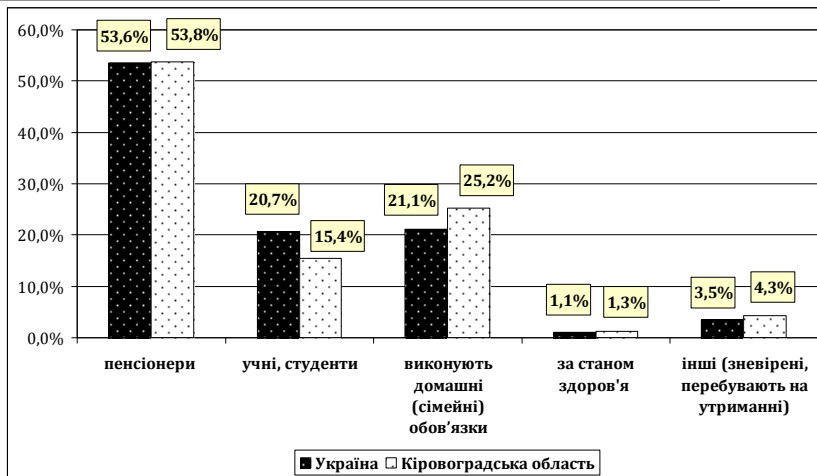
Рис. 5. Динаміка економічно неактивного населення Кіровоградської області та його структура в 2000-2018 рр.

Джерело: розраховано та побудовано авторами з використанням [15].

Серед основних глобальних причин зниження економічної активності населення країн колишнього СРСР виділяють такі: відмова від ідеології примусової та обов'язкової зайнятості, збільшення питомої ваги крайніх вікових груп населення, відмова від розподілення соціальних благ та послуг через підприємства, збільшення ролі доходів від власності та від інших доходів, які не пов'язані із працею, отримання земельних ділянок у користування [1, с.18-20]. Проте, зараз ці причини доповнюються іншими.

Серед причин економічної неактивності населення у віці 15-70 років можна виділити об'єктивні причини (це пенсіонери та учні, студенти, від яких в принципі не очікується обов'язкове працевлаштування) (рис. 6). Частка пенсіонерів та учнів становить по Україні 53,6% та 20,7%, по Кіровоградській області – 53,8% та 15,4% відповідно.

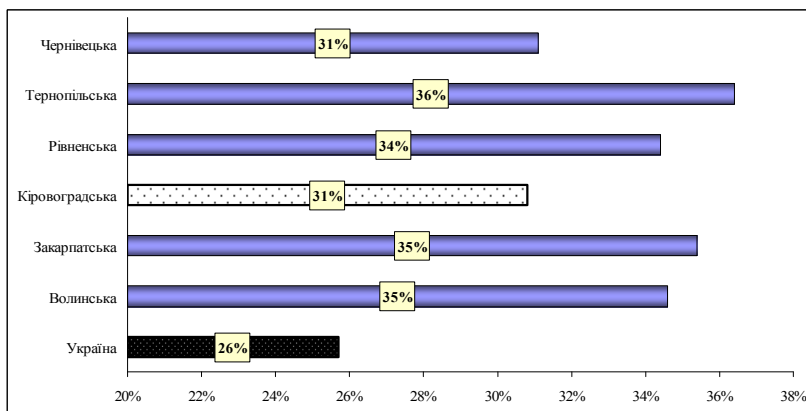
Але офіційно декларуються і інші причини, зокрема: виконання домашніх (сімейних) обов'язків, стан здоров'я, сезонний характер роботи, зневіреність, відсутність бажання шукати роботи або незнання, де і як це робити. Таких осіб по Кіровоградській області майже 83 тис., а частка тих, хто не є економічно активним з інших причин, є однією з найвищих по Кіровоградській області – 30,8%, в т.ч. 25,2% - це ті, хто виконує домашні (сімейні) обов'язки, 5,6% - так звані «зневірені».

Рис. 6. Причини економічної неактивності населення в Україні та Кіровоградській області в 2017 році

Джерело: розраховано та побудовано авторами з використанням [3; 10].

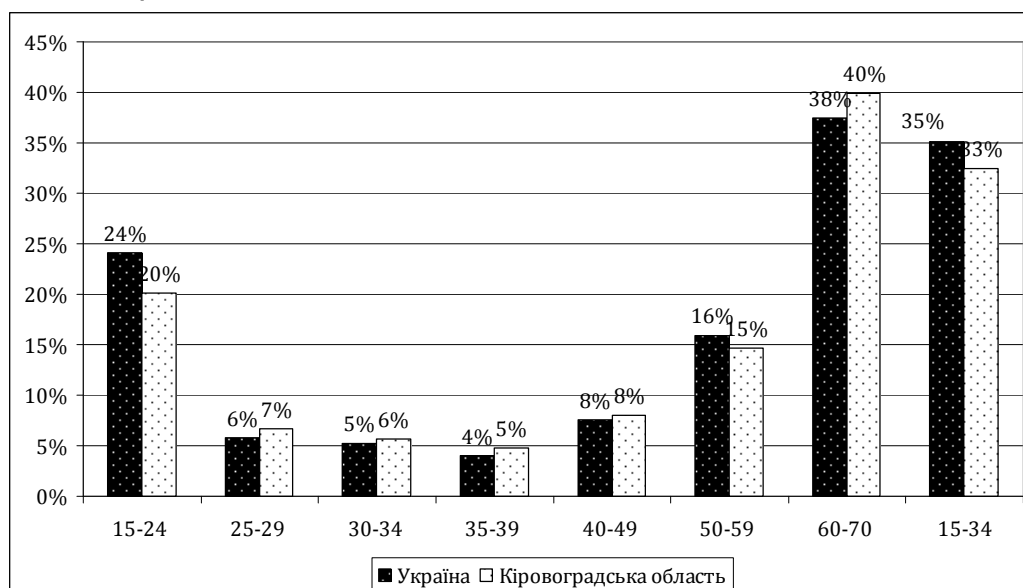
Кіровоградська область входить в першу шістку областей, в яких цей показник перевищує 30% - Тернопільська (36,4%), Закарпатська (35,4%), Волинська (34,6%), Рівненська (34,4%), Чернівецька (31,1%), Кіровоградська (30,8%) (рис. 7). Фактично економічно неактивне населення цих регіонів формує ту частку населення, яке виїжджає на роботу за кордон або працює в неформальному секторі і не охоплено відповідним статистичним спостереженням.

Рис. 7. Регіони з найбільшою часткою тих, хто виконує домашні (сімейні) обов'язки, та «зневірених», в загальній кількості економічно неактивного населення в 2017 році, %

Джерело: розраховано та побудовано авторами з використанням [3; 10]

Науковці підкреслюють, що причини економічної неактивності та її рівень мають певні розбіжності за соціально-демографічними групами населення [6, с. 183]. Аналіз структури економічно неактивного населення за віком (рис. 8) показує, що частка молоді (15-34 роки) по Кіровоградській області є меншою, ніж по Україні (33% та 35% відповідно).

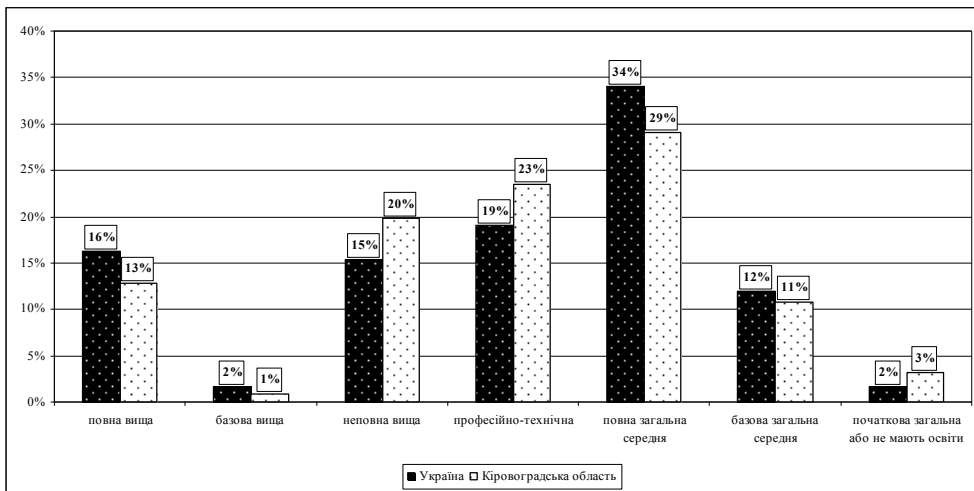

Рис. 8. Структура економічно неактивного населення України та Кіровоградської області за віком в 2017 році, %

Джерело: розраховано та побудовано авторами з використанням [3; 10]

Але така ситуація відбувається за рахунок економічно неактивної молоді віком від 15 до 24 років – її частка становить по Кіровоградській області 20%, що на 4 відсоткових пункти менше за середній показник по Україні. Разом з тим, по Кіровоградській області частка тих, кому від 25 до 49 років, більша, аніж в середньому по Україні, а частка осіб віком від 50 до 80 років є однаковою.

При порівнянні структури економічно неактивного населення Кіровоградської області за рівнем освіти із середніми показниками по Україні (рис. 9), можна зробити висновок, що частка тих, хто має неповну вищу, професійно-технічну освіту та взагалі не мають освіти в Кіровоградській області (19,8%, 23,4% та 3,2% відповідно) вища за відповідні показники по Україні (15,4%, 19,0%, 1,6% відповідно).

Рис. 9. Структура економічно неактивного населення за рівнем освіти в 2017 році, %

Джерело: розраховано та побудовано авторами з використанням [3; 10]

Разом з тим, в цілому по Україні частка тих, хто має повну вищу (16,3%), базову вищу (1,6%), повну загальну середню (34,1%) та базову загальну середню (12,0%), вища, ніж по Кіровоградській області (12,8% - повна вища, 0,9% - базова вища, 29,1% - повна загальна середня, 10,8% - базова загальна середня). В цілому по Україні серед економічно неактивних 52,6% тих, хто має додаткову освіту, крім загальної середньої, з майже однаковим розподілом між тими, хто має повну вищу, неповну вищу та професійно-технічну. По Кіровоградській області таких осіб – 56,9%, з переважанням в їх складі осіб з професійно-технічною та неповною вищою.

Для зменшення загроз в сфері формування трудового потенціалу в контексті забезпечення регіонального інноваційного розвитку доцільним є використання заходів, запропонованих для подолання загроз в сфері процесів упровадження інноваційної зайнятості [8, с. 303]:

- здійснення ефективної соціально-демографічної політики, основними інструментами якої мають стати: зростання частки осіб, залучених до продуктивної діяльності шляхом зменшення частки економічно неактивного населення, розробка та реалізація заходів щодо ширшого та гармонійнішого включення у сферу зайнятості жінок, які перебували у відпустці по догляду за дитиною, удосконалення механізмів запобігання поширенню професійних захворювань і передчасній смерті зайнятих;

- розширення залучення працівників старших вікових категорій до продуктивної діяльності з метою зростання рівня їх економічної активності, поступове підвищення пенсійного віку, удосконалення програм перекваліфікації таких працівників, залучення їх до програм неформальної освіти, особливо у інноваційних сферах діяльності;

- запровадження широких просвітницьких програм стосовно пріоритетних напрямів інноваційного розвитку економіки, реформування системи професійної освіти (як професійно-технічної так і вищої) з метою покращення якісних параметрів робочої сили;

- стимулювання збільшення кількості робочих місць, особливо в інноваційно-активних сферах діяльності, підвищення якості та розширення спектра соціальних гарантій зайнятих, полегшення доступу до їх отримання, забезпечення широкого доступу до можливостей кар'єрного, професійного та індивідуального розвитку зайнятих незалежно від їхнього віку, рівня добробуту та статусу.

Як підкреслює Ільїч Л.М. базовою ідеєю політики активного залучення економічно неактивного населення до транзитивного ринку праці має стати відмова орієнтуватися на поточну пропозицію робочих місць [6, с. 26]. Сутність ідеї полягає в тому, що за цивілізованого визнання прав і свобод людини, а також за умов гнучкого державного управління кожна людина – самостійно або у взаємодії з будь-якою кількістю осіб – отримує можливість створювати нові одиниці самозайнятості, мікро- та малоформатні робочі місця, започатковувати класичні підприємства з мінімальними транзакційними витратами на їх легітимацію [6, с. 26-27].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Формування інноваційного потенціалу та забезпечення інноваційного розвитку може відбуватися з допомогою різних джерел відповідно до застосовуваних видів ресурсів, серед яких найважливіші значення мають трудові та інтелектуальні ресурси. Незважаючи на мінімальну, але важливу тенденцію збільшення кількості економічно активно та зайнятого населення, і зменшення кількості безробітних та неформально зайнятих в Кіровоградській області, необхідно підкреслити наявність значної загрози для подальшого інноваційного розвитку регіону: значна частка економічно неактивного, безробітного та неформально зайнятого населення Кіровоградської області, значний відтік молоді за рахунок внутрішньої та зовнішньої міграції. За часткою економічно неактивного населення, яке виконує домашні обов'язки та «зневірилося» щодо процесу пошуку роботи, Кіровоградська область знаходиться на шостому місці на рівні

таких областей західного регіону України як Чернівецька, Волинська, Тернопільська, Закарпатська, Рівненська.

На жаль, висновок, що «особливо скрутним в контексті формування трудового потенціалу вже нині є становище тих депресивних територій, де низька частка потенційних (діти) та актуальних (працездатні за віком) працездатних контингентів, підвищена питома вага літніх осіб й особливо несприятливий баланс природного руху населення поєднується з масштабним міграційним відтоком та із «застійною» динамікою й консервативною структурою економіки та зайнятості населення (Сумська, Чернігівська, Луганська, Кіровоградська області)» [16, с. 251], підтверджується і регіональним аналізом. Вже зараз Кіровоградська область відчуває гострі негативні наслідки масштабного відпливу робочої сили, брак робочої сили відповідної кваліфікації є перешкодою створенню нових робочих міст. Розробка стратегії регіонального інноваційного розвитку, важелів та механізмів його менеджменту з акцентом в першу чергу на збереження і розвиток трудових ресурсів виступає перспективними напрямками подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Гимпельсон В.Е. Экономическая активность населения России в 1990-е годы : препринт WP3. М. : ГУ ВШЭ, 2001. 48 с.
2. Демографічна та соціальна статистика / Ринок праці / Зайнятість та безробіття / Державна служба статистики України / URL : https://ukrstat.org/uk/operativ/menu/menu_u/rp.htm (дата звернення 10.05.2019)
3. Економічна активність населення України 2017 : Статистичний збірник / Державна служба статистики України. URL : <https://ukrstat.org/uk/menu/publikac.htm> (дата звернення 10.05.2019)
4. Звіт «Проведення аналітичного дослідження з визначення динаміки та структури незайнятого економічно активного населення Львівської області» Національна академія наук України ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долішнього НАН України» Державний реєстраційний номер 0116U008739. 2016. 121 с. URL : https://loda.gov.ua/upload/users_files/22/upload/Struktura_nezaynyatogo_ekonomichno_aktYvno_go_naselennya.pdf (дата звернення 10.05.2019)
5. Зянько В. В., Єпіфанова І.Ю. Інноваційна діяльність підприємств та її фінансове забезпечення в умовах трансформаційних змін економіки України : монографія. Вінниця : ВНТУ, 2015. 172 с.
6. Ільїч Л. М. Структурні трансформації транзитивного ринку праці України: монографія. К.: Алерта, 2017. 608 с.
7. Інструменти та методи комерціалізації інноваційної продукції : монографія / за ред. д.е.н., проф. Ілляшенка С.М., к.е.н., доц. Біловодської О.А. Суми : Територія, 2018. 382 с.
8. Людський розвиток в Україні. Інноваційні види зайнятості та перспективи їх розвитку (кол. моногр.) / за ред. Е.М. Лібанової; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. К., 2016. 328 с.

9. Механізм стратегічного управління інноваційним розвитком : монографія / за заг. ред. О. А. Біловодської. Суми : Університетська книга, 2012. 432 с.
10. Праця України у 2017 році : статистичний збірник / Державна служба статистики України: Київ ТОВ Видавництво "Август Трейд", 2018. URL : <https://ukrstat.org/uk/menu/publikac.htm> (дата звернення 10.05.2019)
11. Рогоза М.Є., Вергал К.Ю. Стратегічний інноваційний розвиток підприємств: моделі та механізми : монографія. Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011. 136 с.
12. Розподіл постійного населення України за віком та статтю та віком на 1 січня 2018 року : статистичний збірник. / Державна служба статистики України. URL : <https://ukrstat.org/uk/menu/publikac.htm> (дата звернення 10.05.2019)
13. Розподіл постійного населення України за віком та статтю та віком на 1 січня 2019 року : статистичний збірник. / Державна служба статистики України. URL : <https://ukrstat.org/uk/menu/publikac.htm> (дата звернення 10.05.2019)
14. Рух абітурієнток та абітурієнтів між областями України: порівняння 2017 та 2018 років. CEDOS : веб-сайт. URL : <https://cedos.org.ua/uk/articles/rukh-abituriientok-ta-abituriientiv-mizh-oblastiamy-ukrainy-porivniannia-2017-ta-2018-rokiv>
15. Статистична інформація / Головне управління статистики у Кіровоградській області. URL : <http://kr.ukrstat.gov.ua/?r=stat-info> (дата звернення 10.05.2019)
16. Українське суспільство: міграційний вимір : нац. доповідь / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. К., 2018. 396 с.
17. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку України [Електронне видання] : монографія / М. І. Диба та ін. ; за ред. д.е.н., проф. М. І. Диби і к.е.н., доц. О. М. Юркевич. К. : КНЕУ, 2013. 425 с. URL : <http://kneu.edu.ua>
18. Хавинсон М.Ю. Моделирование динамики численности занятых, безработных и экономически активного населения в регионе с учетом социальных связей. Вестник ВГУ. Серия : Экономика и управление. 2016. №4. С. 178-185.
19. Чорна М.В., Глухова С.В. Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств : монографія. Харків : ХДУХТ, 2012. 210 с.
20. Чубукова О.Ю., Ралле Н.В. Складові інноваційної економіки – освіта, технологічні уклади, когнітивні технології. Науковий вісник Полісся. 2016. №3(7). С. 130-133.

References:

1. Gimpelson, V.E. (2001). *Ekonomicheskaya aktivnost naseleniya Rossii v 1990-e gody : preprint WP3* [Economic activity of the Russian population in the 1990s: preprint WP3], Moscow (in Russ.).
2. Demographic and social statistics / Labor market / Employment and unemployment / State Statistics Service of Ukraine. Available at: <https://ukrstat.org/uk/menu/publikac.htm>. (in Ukr.).
3. Report "Conducting analytical research to determine the dynamics and structure of the unemployed economically active population of Lviv region" (2016). National Academy of Sciences of Ukraine State Institution "Institute for Regional Studies. Named after M.I. Dolishnyi Of the National Academy of Sciences of Ukraine». Available at: https://loda.gov.ua/upload/users_files/22/upload/Struktura_nezaynyatogo_ekonomichno_aktYvn_ogo_naselennya.pdf. (in Ukr.).
4. Zianko, V.V., Epifanova, I.Yu. (2015). *Innovatsiyna diyalnist pidpryyemstv ta yiyi finansove zabezpechennya v umovakh transformatsiynykh zmin ekonomiky Ukrayiny* [Innovation

activity of enterprises and its financial support in the conditions of transformational changes of Ukrainian economy], VNTU, Vinnitsa (in Ukr.).

5. Ilyich, L.M. (2017). *Strukturni transformatsiyi tranzhytyvnoho rynku pratsi Ukrainy* [Structural Transformations of the Transitive Labor Market of Ukraine], Alerta, Kyiv (in Ukr.).

6. Ilyashenko, S.M., & Belovodskaya, O.A. (Eds.) (2018). *Instrumenty ta metody komertsializatsiyi innovatsiyanoi produktsiyi* [Tools and methods of commercialization of innovative products], Territory, Sumy (in Ukr.).

7. Libanova, E.M. (Eds.). (2016). *Lyudskyy rozvytok v Ukraini. Innovatsiyni vydy zaynyatosti ta perspektyvy yikh rozvytku* [Human development in Ukraine. Innovative types of employment and prospects for their development], Institute of Demography and Social Research named after M.V. Ptukha of NAS of Ukraine, Kyiv (in Ukr.).

8. Belovodskaya, O.A. (Eds.). (2012). *Mekhanizm stratehichnoho upravlinnya innovatsiynym rozvytkom* [Mechanism of strategic management of innovative development], University Book, Sums (in Ukr.).

9. Ukraine's work in 2017: a statistical compilation (2018). State Statistics Service of Ukraine. Available at: <https://ukrstat.org/uk/menu/publikac.htm> (in Ukr.).

10. Rogoza, M.E., & Vergal, K.Yu. (2011). *Stratehichnyy innovatsiynyy rozvytok pidpryyemstv: modeli ta mekhanizmy* [Strategic Innovative Enterprise Development: Models and Mechanisms], RVV PUET, Poltava (in Ukr.).

11. Distribution of the Ukrainian permanent population by age and sex and age as of January 1, 2018: statistical compilation (2018). State Statistics Service of Ukraine. Available at: <https://ukrstat.org/uk/menu/publikac.htm>. (in Ukr.).

12. Distribution of the Ukrainian permanent population by age and sex and age as of January 1, 2019: statistical compilation (2019). State Statistics Service of Ukraine. Available at: <https://ukrstat.org/uk/menu/publikac.htm>. (in Ukr.).

13. Movement of entrants and entrants between regions of Ukraine: comparison of 2017 and 2018. Available at: <https://cedos.org.ua/uk/articles/rukhabituriientok-ta-abituriientiv-mizh-oblastiamy-ukrainy-porivniannia-2017-ta-2018-rokiv> (in Ukr.).

14. Statistical information. Available at: <http://kr.ukrstat.gov.ua/?r=stat-info>. (in Ukr.).

15. Ukrainian society: the migration dimension: national report (2018). Institute of Demography and Social Research named after M.V. Ptukha of NAS of Ukraine, Kyiv (in Ukr.).

16. Dyba, M.I., & Yurkevich, O.M. (2013). *Finansove zabezpechennya innovatsiynoho rozvytku Ukrainy* [Financial Support for Innovative Development of Ukraine], KNEU, Kyiv. Available at: <http://kneu.edu.ua>. (in Ukr.).

17. Havinson, M.Yu. (2016). Modeling the dynamics of the number of employed, unemployed and economically active population in the region, taking into account social ties. *Vestnik VGU. Seriya: Ekonomika i upravleniye* [Bulletin of the VSU. Series: Economics and Management], no. 4, pp. 178-185 (in Russ.).

18. Chorna, M.V., & Glukhova S.V. (2012). *Otsinka efektyvnosti innovatsiyanoi diyalnosti pidpryyemstv* [Assessment of efficiency of innovative activity of enterprises], KhDUHT, Kharkiv (in Ukr.).

19. Chubukova, A.Y., & Rally, N.V. (2016). The components of an innovative economy are education, technological structures, cognitive technologies. *Naukovyy visnyk Polissya* [Scientific Bulletin of Polissya], no. 3 (7), pp. 130-133 (in Ukr.).